

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення методичної ради університету
29 серпня 2024 року,
протокол № 1 .

Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

_____ 2024 року.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«РЕЛІГІЄЗНАВСТВО»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 081 Право
галузь знань 08 Право
за денною формою навчання

м. Хмельницький
2024

РОЗРОБНИК

Доцентка кафедри філософії,
соціально-гуманітарних наук
та фізичного виховання

28 серпня 2024 року

Наталія КУЛІШ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри філософії, соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання
29 серпня 2024 року, протокол №1

Завідувач кафедри,

доктор філософських наук, професор
29 серпня 2024 року

Леонід ВИГОВСЬКИЙ

Декан юридичного факультету,

кандидат юридичних наук, доцент
29 серпня 2024 року

Віктор ЗАХАРЧУК

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	2
1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	2
1.2.	Лекції	2
1.3.	Семінарські заняття	4
1.4.	Самостійна робота студентів	8
1.5.	Індивідуальні завдання	9
1.6.	Підсумковий контроль	12
2.	Схема нарахування балів	14
3.	Рекомендовані джерела	15
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	18

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Релігієзнавство як система знань про релігію	10	2	2	-	-	6	14	2	2	-	-	10
Тема 2. Історичне витлумачення релігії	12	-	-	-	-	12	10	-	-	-	-	10
Тема 3. Релігії світу	22	6	6	-	-	10	18	2	2	-	-	14
Тема 4. Релігія в сучасному світі, Україні	22	6	4	-	-	12	20	2	-	-	-	18
Тема 5. Вільнодумство як специфічна форма духовної культури людства	12	2	2	-	-	8	10	2	-	-	-	8
Тема 6. Правові основи регулювання державно-церковних відносин	12	2	2	-	-	8	18	2	2	-	-	14
Усього годин	90	18	16	-	-	56	90	10	6	-	-	74

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Релігієзнавство як система знань про релігію	2
1.1.	Релігієзнавство як цілісна галузь наукового знання. Об'єкт та предмет релігієзнавства. Практичне значення сучасного релігієзнавства.	
1.2.	Дисциплінарна структура релігієзнавства. Категорії релігієзнавства.	
1.3.	Сутність і походження феномену релігії.	
1.4.	Релігія як явище духовної культури її елементи і структура.	
1.5.	Функції релігії та її роль у житті суспільстві.	
2.	Релігії світу. Буддизм	2
2.1.	Витоки й історія становлення буддизму.	
2.2.	Особливості віровчення й культу.	

2.3.	Трипітака – канонічна книга буддистів.	
2.4.	Основні течії та школи буддизму.	
2.5.	Сучасний стан та перспективи розвитку буддизму.	
3.	Релігії світу. Християнство	2
3.1.	Етапи становлення організаційної структури та інституційного оформлення християнства.	
3.2.	Засади християнського віровчення. Культ в системі християнської релігії.	
3.3.	Біблія як основа християнського віровчення.	
3.4.	Інституційні розколи у християнстві. Православ'я, католицизм та протестантизм: догматичні, канонічні та обрядово-культові відмінності.	
4.	Релігії світу. Іслам	2
4.1.	Час, причини та місце виникнення ісламу.	
4.2.	Особливості віровчення, культу та організації.	
4.3.	Коран і Суна – основне джерело ісламського віровчення.	
4.4.	Основні напрямки ісламу.	
4.5.	Іслам у сучасному світі.	
5.	Релігія в сучасному світі, Україні	2
5.1.	Сучасна релігійна карта світу.	
5.2.	Основні тенденції розвитку світового релігійного процесу.	
5.3.	Неорелігії, причини появи, основні течії та перспективи розвитку.	
5.4.	Штучні (пародійні) релігії.	
6.	Релігія в сучасному світі, Україні	2
6.1.	Релігійно-церковна мережа України.	
6.2.	Християнство в Україні.	
6.3.	Історія поширення ісламу в Україні.	
6.4.	Буддизм в Україні.	
7.	Релігія в сучасному світі, Україні	2
7.1.	Проблеми міжконфесійного співжиття в Україні.	
7.1.1.	Неорелігійний процес в Україні.	
8.	Вільнодумство як специфічна форма духовної культури людства	2
8.1.	Основні причини та соціальні джерела виникнення вільнодумства.	
8.2.	Історична періодизація вільнодумства. Історичні форми вільнодумства.	
8.3.	Атеїзм як специфічна форма вільнодумства.	
8.4.	Секуляризація та секулярні процеси сучасності.	
9.	Правові основи регулювання державно-церковних відносин	2
9.1.	Сутність свободи буття релігії в суспільстві.	
9.2.	Регулювання державно-церковних відносин у світі та Україні.	
9.3.	Українське законодавство про свободу совісті та державно-церковні відносини.	
9.4.	Проблеми державно-церковних відносин в нинішній Україні.	
	Усього	18

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Релігієзнавство як система знань про релігію

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Комплексний характер релігієзнавства. Практичне значення сучасного релігієзнавства.
- 1.2. Дисциплінарна структура релігієзнавства. Категорії релігієзнавства.
- 1.3. Сутність і походження релігії.
- 1.4. Структура та соціальні функції релігії.

Аудиторна письмова робота.

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких будується засвоєння навчального матеріалу теми є: релігієзнавство, об'єкт релігієзнавства, предмет релігієзнавства, категорії релігієзнавства, релігія, релігійна свідомість, релігійний культ, релігійні організації, функції релігії.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: обґрунтування комплексного характеру релігієзнавства; пояснення практичного значення сучасного релігієзнавства; визначення особливостей дисциплінарної структури релігієзнавства його категорій; пояснення сутності походження релігії її структури та соціальних функцій.

Семінарське заняття 2

Тема 3. Релігії світу

3.1 Буддизм

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Характерні особливості світових релігій.
- 2.2. Соціально-історичні передумови виникнення буддизму.
- 2.3. Особливості релігійно-філософського світогляду буддизму.
- 2.4. Специфіка обрядово-культової практики буддизму.
- 2.5. Основні напрями буддизму.
- 2.6. Буддизм в сучасному світі.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами письмових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми є: релігії світу, світові релігії, буддизм, чотири благородні істини, восьмеричний шлях, дхарма, нірвана, сангха, Хінаяна, Махаяна, ламаїзм.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: пояснення особливостей світових релігій; обґрунтування соціально-історичних передумов виникнення буддизму; пояснення особливостей релігійно-філософського світогляду буддизму; характеристика специфіки обрядово-культової практики буддизму; пояснення особливостей, відмінностей основних напрямів буддизму; обґрунтування місця буддизму в сучасному світі.

Семінарське заняття 3

Тема 3. Релігії світу

3.2 Християнство

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Основні етапи становлення організаційної структури християнської церкви.
- 3.2. Догмати християнського віровчення. Культ в системі християнської релігії.
- 3.3. Біблія - священна книга християн.
- 3.4. Розколи у християнстві. Православ'я, католицизм та протестантизм: догматичні, канонічні та обрядово-культові відмінності.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми є: християнство, Символ віри, Біблія, православ'я, католицизм, протестантизм, догмати.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: пояснення основних етапів становлення організаційної структури християнства; розкриття особливостей догматики християнства, культової практики; характеристика особливостей Біблії – священної книги християн; обґрунтування сутності розколів у християнстві; пояснення догматичних, канонічних та обрядово-культових відмінностей між головними напрямками у християнстві.

Семінарське заняття 4

Тема 3. Релігії світу

3.3. Іслам

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Причини виникнення ісламу. Діяльність пророка Мухаммада.
- 4.2. Сповідання шахади та дотримання обрядово-культової практики як невід'ємна компонента релігійності мусульманина.
- 4.3. Коран і Суна – джерела ісламського віровчення.
- 4.4. Основні напрями ісламу.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми є, іслам, Коран, Сунна, хадис, джихад, хадж, шійти, суніти.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: пояснення причин виникнення ісламу; пояснення особливостей обрядово-культової практики ісламу; розкриття сутності основних напрямів ісламу; обґрунтування історії поширення ісламу.

Семінарське заняття 5

Тема 4. Релігія в сучасному світі, Україні

Питання для усного опитування та дискусії.

- 5.1. Особливості сучасної релігійної карти світу.
- 5.2. Неорелігії, причини появи, основні течії та перспективи розвитку.
- 5.3. Форми діяльності нетрадиційних релігійних течій та рухів у світовому релігійному просторі.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми є: неорелігії, роздробленість, міжконфесійні відносини, релігійні конфлікти, толерантність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: обґрунтування особливостей сучасної релігійної карти світу; виділення провідних тенденцій поширення релігійних течій та напрямів; визначення суттєвих особливостей неорелігій, причин їх появи; виділення основних течій в нерелігійному процесі; пояснення перспектив розвитку неорелігій.

Семінарське заняття 6

Тема 4. Релігія в сучасному світі, Україні

Питання для усного опитування та дискусії.

- 6.1. Характеристика сучасної релігійно-конфесійної мережі України.
- 6.1.2. Специфіка українського православ'я.
- 6.1.3. Католицизм в Україні.
- 6.1.4. Протестантська мережа України.
- 6.1.5. Іслам, буддизм, іудаїзм в українському контексті.
- 6.2. Проблемні аспекти міжконфесійного співжиття в Україні.
- 6.3. Сьогодення неорелігійних процесів в Україні.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми є: православ'я, католицизм, греко-католицизм, протестантизм, буддизм, іслам, іудаїзм, неорелігії, роздробленість, міжконфесійні відносини, релігійні конфлікти, толерантність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: обґрунтування особливостей сучасної релігійно-конфесійної мережі України; виділення провідних тенденцій поширення релігійних течій та напрямів; визначення суттєвих особливостей православ'я, католицизму, греко-католицизму, протестантизму, буддизму, ісламу, іудаїзму в Україні.; пояснення основних проблем міжконфесійного співжиття в Україні; обґрунтування поширення неорелігій в Україні, визначення перспектив їх подальшого функціонування.

Семінарське заняття 7

Тема 5. Вільнодумство як специфічна форма духовної культури людства

Питання для усного опитування та дискусії.

- 7.1. Вільнодумство як право на вільне мислення.
- 7.2. Історична періодизація та еволюційні форми вільнодумства.
- 7.3. Атеїзм як специфічна форма вільнодумства.
- 7.4. Секуляризація як процес «емансипації» людини і суспільства від впливу церкви.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми є: вільнодумство, атеїзм, секуляризація, сакралізація

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: обґрунтування поняття «вільнодумство»; пояснення історичної періодизації та форм вільнодумства; розкриття особливостей феномену атеїзму; пояснення сутності понять «секуляризація» та «сакралізація» та їх практичного виміру побутування.

Семінарське заняття 8

Тема 6. Правові основи регулювання державно-церковних відносин

Питання для усного опитування та дискусії.

- 8.1. Свобода совісті як конституційно-правова категорія.
- 8.2. Вияви державно-церковних відносин у світі та Україні.
- 8.3. Українське законодавство про свободу совісті та державно-церковні відносини.
- 8.4. Проблемні аспекти правового регулювання державно-церковних відносин в Україні.

Аудиторна письмова робота

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми є: державно-церковні відносини, свобода совісті, свобода релігії, свобода церкви, свобода в релігії, теократія, цезаропапізм.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: обґрунтування поняття «свобода совісті»; пояснення виявів державно-церковних відносин у світі та Україні; розкриття особливостей та проблемних аспектів українського законодавства про свободу совісті та державно-церковні відносини.

1.4. Самостійна робота студентів

Тема 1. Релігієзнавство як система знань про релігію

Завдання 1.

1. Проаналізувати теорії походження релігії.
2. Обґрунтувати специфіку українського релігієзнавства.

Завдання 2.

Підготувати тестові питання на тему «Релігієзнавство як система знань про релігію» на 20 термінів.

Питання для самоконтролю

- Охарактеризуйте теорії походження релігії
- Назвіть функції релігії.
- Що означає поняття «дисциплінарна структура» релігієзнавства?

Тема 2. Історичне витлумачення релігії

Завдання 1.

1. Визначити функціональні характеристики ранньоісторичних форм релігій.
2. Розкрити типологію етнічних релігій.
3. Охарактеризувати релігії Стародавньої Індії (ведизм, індуїзм).
4. Охарактеризувати релігії Стародавньої Греції.
5. Охарактеризувати релігії Стародавнього Ізраїлю.
6. Визначити причини виникнення та характерні риси світових релігій

Завдання 2.

Підготувати кросворд та тестові питання на тему «Історичне витлумачення релігії» на 25 термінів.

Питання для самоконтролю.

- Перерахуйте основні причини появи релігійних вірувань.
- Якими є загальні особливості релігійних уявлень і культів давніх релігій.
- Розкрийте форми ранніх релігійних вірувань та їх суттєві характеристики.
- Назвіть особливості етнічних релігій та їх типологічні риси.
- Чим відрізняється релігія Стародавнього Ізраїлю від вірувань інших народів Стародавнього світу?
- Проведіть порівняльний аналіз віровчення та культової практики світових релігій.

Тема 3. Релігії світу

Завдання 1.

1. Визначити специфіку віросповідних засад так званих національних буддизмів (китайського, корейського, японського, тибетського).
2. Проаналізувати структуру Вселенського православ'я.
3. Визначити морально-етичні принципи та релігійно-правові норми ісламу.

Завдання 2.

Підготувати тестові питання на тему «Світові релігії» на 15 термінів по кожній світовій релігії.

Питання для самоконтролю.

- Визначте, в чому полягає специфіка віросповідних засад так званих національних буддизмів (китайського, корейського, японського, тибетського).
- Для чого скликалися Вселенські собори?
- Виділіть ключові проблеми, які стали приводом для розколів у християнстві.
- У чому полягає специфіка ісламського вчення про джихад, і за яких умов можливе його оголошення?
- Дайте стислу характеристику віросповідним принципам ісламу.

Тема 4. Релігія в сучасному світі, Україні

Завдання 1.

1. Визначити специфіку розвитку неорелігійного процесу в Україні.
2. Порівняти специфіку виникнення та розвитку неорелігій за кордоном та в Україні.
3. Проаналізувати релігійну карту України.

Завдання 2.

Підготувати повідомлення в якому порівняти традиційні християнські та неохристиянські церкви, при цьому віднайти п'ять спільних рис, що притаманні обом конфесіям, та п'ять відмінностей, що роблять діяльність та вчення цих церков абсолютно різним.

Питання для самоконтролю.

- Дайте визначення терміну «новітні релігії», «неорухи»?
- Вкажіть основні відмінності віровчення неорухів та інших релігійних систем.
- Назвіть найбільш розповсюджені новітні релігійні течії та їх засновників.
- Чому на ХХ століття припадає нерелігійний бум?
- Яким чином новітні релігійні течії та рухи впливають на культуру, традиції, та звичаї сучасної України?

Тема 5. Вільнодумство як специфічна форма духовної культури людства

Завдання 1.

1. Проаналізувати процеси відходу від релігії та секуляризації.
2. Визначити основні тенденції змін релігійності населення світу.

Питання для самоконтролю.

- Визначте можливі форми секуляризації релігійного та суспільного життя.
- Назвіть форми існування вільнодумства та можливі шляхи його трансформації.
- На підставі чого секуляризаційні процеси називають «формою емансипації» людини?

Тема 6. Правові основи регулювання державно-церковних відносин

Завдання 1.

1. Охарактеризувати основні міжнародні акти та пакти, що гарантують свободу совісті та переконань.

Питання для самоконтролю.

- Перерахуйте основні міжнародні акти та пакти, що гарантують свободу совісті та переконань.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів-оглядів. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за ustalеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів

Реферат, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності). У вступі розкривається місце обраної теми в курсі релігієзнавства. В основній

частині розкривається суть обраної теми та аналізуються існуючі проблеми. В кінці реферату підводяться короткі підсумки викладеного дослідження.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [4, с.7].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – від 10 до 15 сторінок формату А4.

1.5.2. Теми рефератів

1. Дисциплінарні розділи релігієзнавства.
2. Академічне та богословське релігієзнавство як дві форми осягнення релігійного феномену.
3. Функції релігії та її роль у житті суспільства.
4. Роль релігієзнавчих знань у системі ціннісних орієнтацій особистості.
5. Релігійна свідомість: сутність, рівні.
6. Релігійний культ як різновид релігійних дій.
7. Анімізм як мінімум релігії.
8. Синкретизм первісних релігійних вірувань.
9. Тотемізм і його культурно-історичні прояви.
10. Фетишизм і його роль в релігійному культі.
11. Веди – збірка священних гімнів і літературна пам'ятка.
12. Вплив релігійних систем Китаю і Японії на європейську культуру.
13. Морально-етичні засади джайнізму.
14. Особливості іудаїзму як етнічної релігії.
15. Специфіка культу Синто.
16. Віровчення й культ іудаїзму: ортодоксія і сучасний стан.
17. Конфуціанство як соціально-філософське вчення і релігія.
18. Умови і причини формування етнічних релігій.
19. Буддизм у сучасному світі.
20. Історія поширення буддизму в Україні.
21. Сучасний стан буддизму в Україні.
22. Міфологія буддизму.
23. Основні течії буддизму: особливості віровчення і культу.
24. Феномен чернецтва у буддизмі.
25. Вселенські собори у християнстві: історія і сучасність.
26. Католицизм у сучасному світі.
27. Феномен чернецтва у католицизмі.
28. Біблія як культурно-історичний феномен.
29. Великий церковний розкол: причини та наслідки.
30. Найбільш відомі чернечі ордени католицизму на українських землях.
31. Католицизм і православ'я спільне і відмінне.
32. Мартін Лютер як основоположник протестантизму.
33. Ранній протестантизм: основні види, специфіка віровчення.
34. Пізній протестантизм: основні види, специфіка віровчення.
35. Християнство: історичні форми, сучасна культура.
36. Українське православ'я – сучасний стан.
37. Проблеми міжконфесійного співжиття в сучасній Україні.
38. Проблеми та перспективи розвитку релігійної мережі України.
39. Українське Православ'я та його роль у сучасних державотворчих процесах.
40. Українська автокефальна церква: історія та сучасний стан.
41. Релігійність сучасного українського суспільства.

42. Визначні постаті українського християнства: В. Липківський, І. Огієнко, А. Шептицький, Й. Сліпий.
43. Українська греко-католицька церква: історія і сучасність.
44. Іслам в Україні: історія, реалії та перспективи розвитку.
45. Релігійна організація ісламу: основні течії та специфіка функціонування.
46. Особливості ісламського права.
47. Морально-етичні принципи ісламу.
48. Коран – священна книга мусульман.
49. Зміст ісламу та його соціальна функція.
50. Особливості неорелігійних процесів в Україні.
51. Теософія (вчення О. Блаватської).
52. Орієнталістські новітні релігії.
53. Віра Багаї як вияв синкретизму в релігії.
54. Діанетика (вчення Л. Хаббарда).
55. Психологічні засади виникнення новітніх релігійних рухів.
56. Вільнодумство в історії української духовності.
57. РУНвіра як одна з форм сучасної релігійності українців.
58. Природа вільнодумства та його різновиди.
59. Секуляризація як закономірний процес духовного розвитку.
60. Позаінституційна релігійність як своєрідна форма вільнодумства.
61. Міжнародні правові акти про свободу совісті та переконань.
62. Релігія і право проблеми взаємовідносин.
63. Свобода-совісті як конституційно правова категорія.
64. Специфіка державно-церковних відносин в Україні.
65. Впровадження інституту капеланів в Україні: проблемні аспекти.
66. Актуальні проблеми державно-конфесійних відносин в Україні.
67. Сучасні неоязичницькі спільноти в Україні.
68. Шляхи і форми навернення в нові релігійні течії.
69. Релігійний фанатизм сутність та вияви.
70. Волонтерський рух та церква в Україні.
71. Псевдорелігії як течії суспільного неспокою.
72. Політика та релігія в сучасній Україні: проблеми взаємодії.
73. Екологічні ініціативи релігійних інституцій в Україні.
74. Соціальні ініціативи релігійних інституцій в Україні.
75. Православна церква України – політичний проект чи відновлення історичної справедливості?
76. Сучасне православ'я України.
77. Освітні проекти релігійних течій сучасної України.
78. Релігійний туризм в Україні.
79. Об'єкти релігійного туризму Хмельниччини.
80. Іудаїзм в Україні.
81. Сакральні центри іудаїзму на Хмельниччині.
82. Ключові характеристики релігійності сучасних українських віруючих.
83. Греко-католицизм в історії України.
84. Релігія та спорт: чи можлива така взаємодія?
85. Релігійний чинник в контексті державної та національної безпеки України.
86. Релігійна нетерпимість та вандалізм: природа та вияви.
87. Тероризм з релігійним підґрунтям: природа та вияви.
88. Унікальні зразки сакральної архітектури в Україні.
89. Чи можливий феномен екуменізму в сучасній Україні.
90. Давні сакральні традиції українців.
91. Релігійне різноманіття сучасної України.
92. Проблемні аспекти правового забезпечення державної політики України у сфері релігії.

93. Капеланство у збройних формуваннях України: проблеми інституалізації та законодавчого забезпечення.
94. Сучасний стан релігії джайнізм.
95. Сикхізм як релігія світу.
96. Індуїзм у сучасному світі.
97. Феномен пародійних релігій сучасності.
98. Ідеологеми панславізму та «русского міра» в контексті релігійних уявлень сучасних українців.
99. Особливості релігійної політики на тимчасово окупованих територіях України та АР Крим
100. Релігія та мистецтво.
101. Штучні (пародійні релігії).
102. Релігійне капеланство в Україні.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку з використанням тестових технологій.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Батьками» релігієзнавства вважаються:
2. Релігієзнавство поділяється на:
3. Дисциплінарну структуру релігієзнавства складають:
4. Основними елементами релігії вважаються:
5. Найбільш поширеними релігійними організаціями є:
6. Яка функція релігії описана нижче?
(психологічна можливість релігії у знятті негативних наслідків життєвих стресових ситуацій, збереження внутрішнього спокою та рівноваги)
7. Яка функція релігії описана нижче?
(створює певну систему норм і цінностей, приписів, установок, канонів, які регулюють відносини поведінки, вчинків, дій віруючих, релігійних спільнот і суспільства у цілому)
8. Функція релігії, яка впливає на формування світоглядних орієнтацій – це:
9. Засновником якої релігії став Вардхаман Махавіра:
10. Кодзікі і Ніхонгі сакральні книги:
11. Різновидами етнічних релігій є:
12. Різновидами національних релігій є:
13. Брахма, Вішну і Шива є головними богами:
14. Сянь безсмертний мудрець в:
15. Характерними рисами світових релігій є:
16. Велес, Мокоша, Стрибог є богами:
17. Монотеїзм це:
18. Політеїзм це:
19. За свідченнями археологічних досліджень перші релігійні уявлення були притаманні:
20. Віра в надприродні властивості матеріальних об'єктів це:
21. Функціонально магія поділяється на такі види:
22. Священним писанням індуїзму є:
23. Синто означає:
24. Давня форма релігії, що ґрунтується на вірі у можливість спілкування людини з духом:
25. Верховними богами якої релігії є: Амон – бог сонця, Мут – богиня неба, Хонсу – бог місяця.
26. Вважається, що боги однієї з давніх релігій не були творцями світу, а захопили його в готовому вигляді, під час боротьби з титанами. Про яку релігію йдеться?
27. Одна з давніх релігій не приділяє особливої уваги моральним проблемам, потойбічної винагороди для неї не існує. Про яку релігію йдеться?
28. Основна ідея Давньоіранської релігії міститься у визнанні боротьби двох існуючих сил:
29. Тенноїзм – культ імператора (тенно) і його предків характерний для релігії:

30. Основоположником буддизму вважається:
31. Буддизм зародився у:
32. “Чотири благородні істини” це релігійна доктрина:
33. Основою концепції філософії буддизму є уявлення про:
34. Буддизм зародився у
35. У к. 1 ст. до н.е. – 1 ст. н.е. в буддизмі виділилося дві основні течії:
36. Різні течії буддизму по різному трактують постать Будди:
У Хінаяні Будда не вважався божеством, а людиною, вчителем і наставником, який завдяки власним зусиллям просвітлився і знайшов шлях до звільнення, залишивши послідовникам Дхарму – Закон просвітлення.
У Махаяні Будда - це вічний безякісний Абсолют – Тіло Дхарми (дхармакая). Цей вічний Будда виявляє себе у різних формах: Дхармакая – “космічне тіло”; Самбхогакая – “священне тіло”; Нірманакая – “магічне тіло”. Саме “магічним тілом” і був, згідно з Махаяною, історичний Будда Шак’ямуні.
37. Релігійним ідеалом Хінаяни є:
38. Культовими спорудами в буддизмі є:
39. Засновником ламаїзму вважають тибетського монаха:
40. Головним канонічним текстом ламаїзму є:
41. Найбільш відомою книгою буддизму є:
42. Дзен-буддизм набув найбільшого поширення у:
43. Авторами перших книжок про буддизм українською мовою були:
44. Перша в Україні офіційно зареєстрована буддійська громада була організована в:
45. Найбільш відомими буддистськими громадами в Україні є:
46. Іслам зародився у VII столітті в:
47. До яких релігій належить іслам:
48. «Стовпами» мусульманського віровчення вважаються:
49. Іслам спирається на догматичні основи, яких є:
50. Священною книгою мусульман є:
51. Шаріат це:
52. Священною мовою Корану вважається:
53. У другій половині VII століття став поділ ісламу на два основні напрямки:
54. Ніргун і Сагун прояви Бога в:
55. Поділ на православ’я та католицизм відбувся у:
56. Християни вірять у:
57. Ісус Христос народився у:
58. Вчення про чистилище є:
59. Православні церкви переважно поширені:
60. Протестантизм виник у:
61. Глава католицької церкви носить титул:
62. Намаз це:
63. Апокрифи це:
64. Архат це:
65. Аскет це:
66. Ботхісатва це:
67. Ватикан це:
68. Вульгата це:
69. Далай-лама це:
70. Єресь це:
71. Нірвана це:
72. Целібат це:
73. Чорне духовенство це:
74. Теократія це:
75. Саєнтологічні рухи, це рухи, що поєднують релігію з:

76. Церква Ісуса Христа Святих Останніх Днів має іншу назву:
77. Головне віросповідне джерело нехристиянських рухів – це:
78. Рун-Віра належить до:
79. Основа джайнізму вчення про:
80. Синтетичні релігійні течії:
81. Найбільш знаковими причинами виникнення неорелігій є:
82. Секуляризація це:
83. Виділяють такі історичні форми вільнодумства:
84. В Україні головним Законом, що регулює сферу державно-церковних відносин є:
85. Свобода совісті це:
86. Головні проблеми в міжконфесійних відносинах сучасної України спостерігаються у:
87. Початком поширення нетрадиційної релігійності в Україні можна вважати:
88. Виділяють такі моделі державно-церковних відносин:
89. Капелан це:
90. Віротерпимість це:

1.6.2. Приклад залікового білету

1. Дисциплінарну структуру релігієзнавства складають:

- Філософія релігії;
- Соціологія релігії;
- Анатомія релігії;
- Психологія релігії;
- Географія релігії;
- Культурологія релігії;
- Етнологія релігії;

2. Найбільш поширеними релігійними організаціями є:

- Церква;
- Конклав;
- Секта;
- Деномінація;
- Управління;

... 30 Яка функція релігії описана нижче?

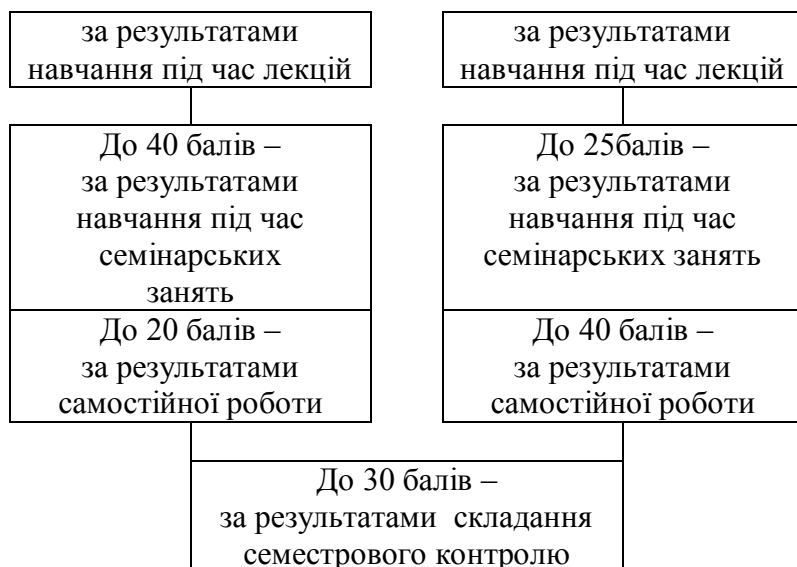
(створює певну систему норм і цінностей, приписів, установок, канонів, які регулюють відносини поведінки, вчинків, дій віруючих, релігійних спільнот і суспільства у цілому)

- Комунікативна
- Світоглядна
- Терапевтична
- Регулятивна

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій								
			1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Денна	9	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0	8,0	10,0

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно таблиці 4.2. до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 8 семінарських занять.

Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	б тем	Номер теми						Усього балів
		1	2	3	4	5	6	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	2	6	2	2	2	2	16
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	4						4
Усього балів								20

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Академічне релігієзнавство : підручник / за наук. ред. проф. А. Колодного. К. : Світ Знань, 2000. 862 с
2. Виговський Л. А. Функціональність релігії: природа і вияви : монографія Київ–Хмельницький, 2004. 340 с.
3. Релігієзнавчий словник / ред. А. Колодний, Б. Лобовик. К.: Четверта хвиля, 1996. 392 с.
4. Релігієзнавство: навчальний посібник / наук. ред. Д.В. Брильов Київ : Видавництво ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 328 с
5. Кислюк К. В. Кучер О.М. Релігієзнавство : навчальний посібник К., 2004. 120 с.
6. Харьковщенко Є. Релігієзнавство : підручник К. : Наукова думка, 2013. 380 с.
7. Яроцький П.Л. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Кондор, 2004. 308 с.
8. Яртись А. В. Васьків А.Ю. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Знання, 2010. 423 с.

Тема 2

1. Академічне релігієзнавство : підручник / за наук. ред. проф. А. Колодного. К. : Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Вайнтруб І. Ведизм // Людина і світ. 1998. № 1. С. 44-46.
3. Вайнтруб І. Індуїзм // Людина і світ. 1998. № 3. С. 37-42.
4. Кислюк К. В. Кучер О.М. Релігієзнавство : навчальний посіб. К., 2004. 120 с.
5. Лобовик Б. Вірування давніх українців та їх пращурів К., 1996. 244с.
6. Лозко Г. С. Українське народознавство вид. 5-те, доп. та перероб. Т. : Мандрівець, 2014. 512 с
7. Релігієзнавчий словник / ред. А. Колодний, Б. Лобовик. К.: Четверта хвиля, 1996. 392 с.
8. Релігієзнавство: навчальний посібник / наук. ред. Д.В. Брильов Київ : Видавництво ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 328 с
9. Тейлор Є. Б. Первобытная культура М. : Политиздат, 1989. 573 с.
10. Токарев С. А. Ранние формы религии М.: Политиздат, 1990. 622 с.
11. Харьковщенко Є. Релігієзнавство : підручник К. : Наукова думка, 2013. 380 с.
12. Шморгун Є. Забуті боги предків // Людина і світ. 1996. № 6. С.32-35.
13. Шепетяк О. М. Історія релігій. Т.1 Жовква: Місіонер. 2019. 498 с.
14. Шепетяк О. М. Історія релігій. Т.2. Жовква: Місіонер. 2019. 478 с.
15. Яроцький П.Л. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Кондор, 2004. 308 с.
16. Яртись А. В. Васьків А.Ю. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Знання, 2010. 423 с.

Тема 3

1. Академічне релігієзнавство : підручник / за наук. ред. проф. А. Колодного. К. : Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Заболотна Н. А. Джихад як концепт ісламської віри // Гуманітарні студії. 2011. Випуск № 11. С. 97- 102.
3. Кислюк К. В. Кучер О.М. Релігієзнавство : навчальний посібник К., 2004. 120 с.
4. Кочетов А. М. Буддизм М. : Политиздат, 1968. 176 с.
5. Любашенко В.І. Історія протестантизму в Україні : курс лекцій Львів : Просвіта. 1995. 350 с.
6. Лубський В.І. Релігієзнавство : підручник К. : Вілбор, 1997. 480 с.
7. Огієнко І. Українська церква К. : Наша культура і наука, 2007. 408 с.
8. Пашенко В. О. Православ'я в новітній історії України: в 2 ч. Ч. 1 Полтава, 1997. 354 с.
9. Пашенко В. О. Православ'я в новітній історії України : в 2 ч. Ч. 2 Полтава, 2001. 736 с.
10. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їх відмінності мають значення /

- пер.з англ. Вячеслав Пунько. К. : Видавництво Букшеф, 2022. 464 с.
11. Релігієзнавчий словник / ред. А. Колодний, Б. Лобовик. К.: Четверта хвиля, 1996. 392 с.
  12. Релігієзнавство: навчальний посібник / наук. ред. Д.В. Брильов Київ : Видавництво ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 328 с
  13. Релігієзнавство: Навчальний посібник. 2-ге вид. / за ред. Мозгового Л. І., Бучми О. В. К.: Центр учбової літератури, 2008. 264 с
  14. Харьковщенко Є. Релігієзнавство : підручник К. : Наукова думка, 2013. 380 с.
  15. Яроцький П.Л. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Кондор, 2004. 308 с.
  16. Яртись А. В. Васьків А.Ю. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Знання, 2010. 423 с.
  17. Якубович М. Словник ісламських релігійних термінів арабського походження (найчастіше вживаних у мас-медіа) URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yakubovych_Mykhailo/Slovnnyk_islamskykh_relihiinykh_terminiv_arabskoho_pokhodzhennia/

Тема 4

1. Академічне релігієзнавство : підручник / за наук. ред. проф. А. Колодного. К. : Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Історія Української Православної Церкви / Д. Гордієнко та ін. Харків: Фоліо, 2019. 224 с.
3. Релігієзнавчий словник / ред. А. Колодний, Б. Лобовик. К.: Четверта хвиля, 1996. 392 с.
4. Кислюк К. В. Кучер О.М. Релігієзнавство : навчальний посібник К., 2004. 120 с.
5. Климов В. Міжконфесійні відносини: їх форми і шляхи толерантизації // Практичне релігієзнавство : колективна монографія / за ред. А. Колодного і Л. Филипович. К. : Українська конфедерація журналістів та Українська асоціація релігієзнавців, 2012. С. 237–256.
7. Колодний А. Конфесійне багатоманіття України як відображення її історії і перспектив // Релігійна свобода. 2010. Спецвипуск № 2. С. 19–24.
8. Куліш Н. С. Невоцерковленість в контексті проявів релігійності сучасних віруючих // Університетські наукові записки. 2017. №2 (62). С.255-261.
9. Куліш Н. С. Сучасний віруючий в контексті державно-конфесійних та міжконфесійних відносин в Україні: монографія. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2017. 226 с.
10. Куліш Н.С. Релігієзнавчий туризм на Хмельниччині // Університетські наукові записки. 2021. № 3(81) С. 130-139.
11. Куліш Н.С. Соціальне служіння церков і конфесій на ниві збереження індивідуального та громадського здоров'я сучасних українців // Українське релігієзнавство. 2021. №93. С.49-69.
12. Лозко Г. Українське язичництво. К. укр. центр. духов. культури. 1992. 92 с. URL [https://shron1.chtyvo.org.ua/Lozko_Halyna/Ukrainske_iazychnytstvo.pdf?](https://shron1.chtyvo.org.ua/Lozko_Halyna/Ukrainske_iazychnytstvo.pdf)
13. Харьковщенко Є. Релігієзнавство : підручник К. : Наукова думка, 2013. 380 с.
14. Яроцький П.Л. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Кондор, 2004. 308 с.
15. Яртись А. В. Васьків А.Ю. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Знання, 2010. 423 с.

Тема 5

1. Академічне релігієзнавство : підручник / за наук. ред. проф. А. Колодного. К. : Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Кислюк К. В. Кучер О.М. Релігієзнавство : навчальний посібник К., 2004. 120 с.
3. Релігієзнавчий словник / ред. А. Колодний, Б. Лобовик. К.: Четверта хвиля, 1996.

- 392 с.
4. Релігієзнавство: навчальний посібник / наук. ред. Д.В. Брильов Київ : Видавництво ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 328 с.
  5. Харьковщенко Є. Релігієзнавство : підручник К. : Наукова думка, 2013. 380 с.
  6. Яроцький П.Л. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Кондор, 2004. 308 с.
  7. Яртись А. В. Васьків А.Ю. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Знання, 2010. 423 с.

Тема 6

1. Академічне релігієзнавство : підручник / за наук. ред. проф. А. Колодного. К. : Світ Знань, 2000. 862 с.
2. Виговський Л. А. Функціональність релігії: природа і вияви : монографія Київ–Хмельницький, 2004. 340 с.
3. Виговський Л.А., Куліш Н.С. Релігія як важливий чинник нової української політичної реальності // Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник. 2020. №2 (16). С.5-9.
4. Бабій М. Свобода совісті як умова сутнісного функціонування релігії // Практичне релігієзнавство : колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і Л. Филипович. К. : Українська конфедерація журналістів та Українська асоціація релігієзнавців, 2012. С. 86–99.
5. Бабій М. Ю. Свобода совісті: філософсько-антропологічне і релігієзнавче осмислення К. : Вища школа, 1994. 86 с.
6. Кислюк К. В. Кучер О.М. Релігієзнавство : навчальний посібник К., 2004. 120 с.
7. Конституція України : чинне законодавство станом на 3 березня 2014 р. : (офіц. текст). К. : Паливода А. В., 2014. 64 с. (Закони України).
8. Куліш Н. Проблеми релігійної освіти і повнота забезпечення свободи совісті в Україні / Н. Куліш // Українське релігієзнавство. 2014. №69. С.4–13.
9. Куліш Н. Сучасний розвиток державно-церковних відносин як проблема / Н. Куліш // Українське релігієзнавство. 2009. № 51. С. 62–69.
10. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квітня 1991 р. № 987–ХІІ // Відомості Верховної Ради України : нормат. Бюлетень / ВР України. 1991. №25. Ст.283. Зі змінами ; ост. ред. 12 січень 2019 р.
11. Релігієзнавчий словник / ред. А. Колодний, Б. Лобовик. К.: Четверта хвиля, 1996. 392 с.
12. Релігійна безпека/небезпека України. Збірник наукових праць і матеріалів / за ред. проф. Анатолія Колодного. Київ: УАР, 2019. 316 с.
13. Свобода совісті та віросповідання в контексті міжнародних й українських правових актів та релігійних документів (витяги). 2-ге видання ; допрацьоване і доповнене / упор., автор передм. і прим. М. Ю. Бабій Київ, 2006. 146 с.
14. Саган О. Моделі державно-церковних взаємин в світовій історичній ретроспективі // Релігійна свобода. 2000. № 4. С. 9–12.
15. Харьковщенко Є. Релігієзнавство : підручник К. : Наукова думка, 2013. 380 с.
16. Яроцький П.Л. Релігієзнавство: навчальний посібник К. : Кондор, 2004. 308 с.
17. Яртись А. В. Васьків А.Ю. Релігієзнавство: навчальний посібник. К. : Знання, 2010. 423 с.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua>
2. <http://www.irs.in.ua>
3. <http://risu.org.ua>
4. <http://www.religion.in.ua>
5. <http://religions.unian.ua>
6. <https://www.facebook.com/UkrainskeReligieznastvo>
7. <http://izbornyk.org.ua/>

8. <https://chtyvo.org.ua/genre/relihia/books/page-10/> ...
9. <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=UKRLIB>

